

Πέρα από την επιφάνεια του δέρματος:

Συνέντευξη με την **Σύλβια Φεντερίτσι**

Η παρακάτω συνέντευξη δημοσιεύθηκε στις 21 Ιουλίου του 2020 στο online περιοδικό της εκδοτικής ομάδας Gods&Radicals. <https://abeautifulresistance.org/site/2020/7/19/beyond-the-periphery-of-the-skin-an-interview-with-silvia-federici>

Τι είναι το «σώμα» στον καπιταλισμό; Όταν μιλάμε για το σώμα, αναρωτιόμαστε πώς επανορίζεται, που ανάγεται και πως ακρωτηριάζεται η αίσθηση του «εαυτού» σε σχέση με τα σώματά μας, υπό την λογική του κεφαλαίου και την πίεση του κράτους; Ενώ οι απαντήσεις σ' αυτές τις ερωτήσεις είναι προσιτές σε οποιονδήποτε εργάζεται στον καπιταλισμό, παρ' όλα αυτά έχουν συγκεκριμένο βάρος και σημασία για όσες έχουν υποφέρει τα μέγιστα σ' αυτό το παγκόσμιο σύστημα· τις γυναίκες.

Στο έργο της με την μεγαλύτερη επιρροή, το *ο Κάλιμπαν και η Μάγισσα*, η φεμινίστρια συγγραφέας και καθηγήτρια Σύλβια Φεντερίτσι αποκάλυψε τον βίαιο μετασχηματισμό που υπέμεινε ο πληθυσμός της Ευρώπης υπό την αναδυόμενη κοινωνική τάξη του καπιταλισμού, οι συνέπειες της οποίας επεκτάθηκαν αναπόφευκτα στον παγκόσμιο πληθυσμό. Το πιο πρόσφατο βιβλίο της, με τίτλο *Πέρα από την επιφάνεια του δέρματος*, επεκτείνει αυτή την αναζήτηση στο πώς αυτές οι δυνάμεις συνεχίζουν να επιβάλλουν την λογική τους στο σώμα, από τον ρόλο που έχουν διαδραματίσει σ' αυτή τη διαδικασία οι κοινωνικές επιστήμες και το ιατρικό κατεστημένο, μέχρι την έλλειψη φαντασίας των θεσμικών πολιτικών στο να αναγνωρίσουν τη ρίζα του προβλήματος.

Στη συνέντευξη που ακολουθεί, η Φεντερίτσι αναλύει τον τρόπο που ο μετασχηματισμός του σώματος επεκτείνεται τόσο προς τα μέσα όσο και προς τα έξω. Η σύγχρονη έννοια του «εαυτού» είναι, αναμφίβολα, υποβαθμισμένη, αλλά όπως προτείνει και ο τίτλος του βιβλίου της, το να επανασυνδεθούμε με ό,τι απλώνεται πέρα από την επιφάνεια του δέρματος είναι απαραίτητο για να ανακτήσουμε οτιδήποτε χάθηκε σ' αυτόν τον μακρύ και βίαιο δρόμο μέχρι σήμερα, με όλες τις όμορφες δράσεις αλληλεγγύης και αντίστασης, στην διαρκή και βίαιη καταπίεση της ανθρωπίνης και όχι μόνο, ζωής σε όλες τις μορφές της.

Σημείωση: Αυτή η συνέντευξη, δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά μέσω του podcast μου με τίτλο *Last Born In The Wilderness*.

Π.Φ.: Λοιπόν, Σύλβια, είναι υπέροχο που το ξανακάνουμε αυτό. Είχαμε μιλήσει ξανά πριν από περίπου δύο χρόνια. Πόσο γρήγορα κινούνται όλα. Ειδικά από την αρχή αυτής της χρονιάς, όλα κινούνται με τέτοια ταχύτητα με την πανδημία, με την κοινωνική αναταραχή που βλέπουμε στις ΗΠΑ, την οικονομική κρίση, και οτιδήποτε έρχεται ως επακόλουθό αυτής.

Θα ήθελα να συζητήσουμε το καινούριο σου βιβλίο από τις εκδόσεις PM Press, με τίτλο *Πέρα από την επιφάνεια του δέρματος: Αναθεωρώντας, ανακατασκευάζοντας και ανακτώντας το σώμα στο σύγχρονο καπιταλισμό*. Είναι μια συλλογή κειμένων που ασχολούνται με διάφορα θέματα, αλλά θα έλεγα ότι το μεγαλύτερο θέμα που τα συνδέει όλα είναι το σώμα, το πως ο καπιταλισμός έχει περιορίσει ή αναδιαμορφώσει ή έχει επιβληθεί πάνω στα σώματά μας, πάνω σε εμάς.

Η πρώτη μου ερώτηση είναι: Ποια είναι μερικά από τα προφανή πράγματα που αναδύονται από την έρευνά σου για το πως έχει μεταμορφωθεί το σώμα στον καπιταλισμό;

Σ.Φ.: Αυτό είναι ένα θέμα που ξεκίνησα να αναπτύσσω στο *ο Κάλιμπαν και η Μάγισσα*. Το τρίτο κεφάλαιο έχει να κάνει με τον αγώνα ενάντια στο επαναστατημένο σώμα. Πήρα έμπνευση από το γεγονός ότι όταν ξεκίνησε το φεμινιστικό κίνημα, τη δεκαετία του '70, συχνά αναφερόταν στις πολιτικές του ως «πολιτικές σώματος». Είδαμε στην ιστορία του καπιταλισμού ότι οι γυναίκες έχουν υποβληθεί σε μια πολύ πιο έντονη πειθάρχηση απ' ό,τι οι άντρες. Είδαμε ότι ο καπιταλισμός έφτασε πιο βαθιά στις δικές μας ζωές, μέσω της κατάχρησης όχι μόνο της εργασίας μας αλλά και των σωμάτων μας ως σύνολο. Αναφέρομαι στον κρατικό έλεγχο πάνω στην αναπαραγωγική μας ικανότητα, την τεκνοποίηση, τη σεξουαλικότητά μας. Κι αυτό γιατί η αναπαραγωγική μας ικανότητα έχει τεθεί στην υπηρεσία της αναπαραγωγής των εργατών. Επομένως, στο *Κάλιμπαν και η Μάγισσα* έδωσα ιδιαίτερη προσοχή στο πως κεφάλαιο και κράτος έχουν ιδιοποιηθεί και μεταμορφώσει τα σώματά μας. Αντ' αυτού, στο *Πέρα από την επιφάνεια του δέρματος*, εξετάζω τους αγώνες που έκαναν οι γυναίκες για να απελευθερώσουν τα σώματά τους από το Κράτος και τα όριά τους.

Αυτό που δένει το βιβλίο, όπως αντανakλάται και στον τίτλο, έγκειται στην ιδέα ότι δεν μπορούμε να ελευθερώσουμε τα σώματά μας ή να αλλάξουμε τις ταυτότητές μας, αν δεν

αλλάξουμε τις υλικές συνθήκες των ζώων μας και αν δεν αναγνωρίσουμε ότι τα σώματά μας αποτελούνται, σε κάθε περίπτωση, από τις σχέσεις μας με άλλους ανθρώπους και τον κοινωνικό και φυσικό κόσμο που μας περιβάλλει. Μ' αυτή την έννοια, το *Πέρα από την επιφάνεια του δέρματος*, είναι ένα πολεμικό βιβλίο απέναντι στις κυρίαρχες τάσεις της σύγχρονης επιστήμης, που εξηγούν τι συμβαίνει στα σώματά μας σε περίπτωση αρρώστιας για παράδειγμα, στη βάση μη-φυσιολογικών γονιδίων. Ο κυτταρικός κόσμος του γονιδίου αναπαρίσταται ως αυτο-περιφραγμένη πραγματικότητα, που δεν διαμορφώνεται πλέον από τη σχέση του με τον οργανισμό σαν ολότητα. Κι όμως, η ιδιαιτερότητα που έχει το σώμα μας είναι ότι το κάθε κομμάτι του αλληλοσυνδέεται με τα υπόλοιπα κομμάτια και παράλληλα το σώμα σαν ολότητα βρίσκεται σε συνέχεια με οτιδήποτε βρίσκεται πέρα απ' αυτό. Σε περίπτωση αρρώστιας, αυτό σημαίνει ότι οι περιβαλλοντικές αιτίες είναι πολύ περισσότερο σημαντικές ως παθογόνες από ότι τα παρεκκλίνοντα γονίδια. Είναι ένα θέμα που κατά κάποιον τρόπο, μας γυρνάει πίσω στην αναγεννησιακή έννοια του σώματος, όπου ο «μικρόκοσμος» (το σώμα) συνδέεται με τον «μακρόκοσμο» του σύμπαντος, τα αστέρια. Οπότε βλέπω το σώμα με έναν αρκετά ευρύ τρόπο. **Αυτό σημαίνει ότι αν θέλουμε να αλλάξουμε τα σώματά μας πρέπει να αλλάξουμε το πως δουλεύουμε, τι πρόσβαση έχουμε στον πλούτο που παράγεται, στη φύση. Πρέπει να δράσουμε όχι μόνο πάνω στο ίδιο το σώμα, αλλά και στις υλικές συνθήκες που διαμορφώνουν τις ζωές μας, οι οποίες αποφασίζουν τι μπορεί και τι δεν μπορεί να κάνει το σώμα.**

Το βιβλίο έχει χτιστεί ως επιχείρημα. Ξεκινάει κοιτάζοντας σε συγκεκριμένες μορφές εκμετάλλευσης και στην πορεία κινείται στο τρόπο με τον οποίο μπορούμε να διεκδικήσουμε ξανά την υποκειμενικότητά μας, την υλική μας πραγματικότητα. Καταλήγει με έναν ύμνο στο σώμα που χορεύει, που αποτελεί μια εξερεύνηση του σώματος με βάση τις δυνάμεις και τις δυνατότητές του. Σ' αυτή τη διαδικασία, καταπιάνομαι με κάποιες σύγχρονες θεωρίες, ώστε να αναδείξω τη χρησιμότητά τους αλλά και κάποια από τα όριά τους.

Στο πρώτο κομμάτι του βιβλίου, ασκώ κριτική στην σχεδόν αποκλειστική έμφαση του φεμινιστικού κινήματος στις εκτρώσεις, που συνοψίζεται στην υπόθεση ότι το δικαίωμα στην έκτρωση αποτελεί «αναπαραγωγική επιλογή», όμως **το να έχουμε τον έλεγχο των σωμάτων μας σημαίνει ταυτόχρονα το να μπορούμε να κάνουμε τα παιδιά που θέλουμε και υπό ασφαλείς συνθήκες.** Όπως έχουν τονίσει οι ακτιβίστριες του κινήματος της Αναπαραγωγικής Δικαιοσύνης (Reproductive Justice Movement), το να αποκαλείς την έκτρωση «επιλογή» αγνοεί το γεγονός ότι το να μην εξαναγκαζόμαστε σε τεκνοποίηση ενάντια στη θέλησή μας αποτελεί μόνο το αρνητικό κομμάτι του ελέγχου μας στα σώματά μας, αλλά από την εποχή της σκλαβιάς μέχρι σήμερα, στις μαύρες και μιγάδες γυναίκες στις ΗΠΑ τους έχει αρνηθεί το δικαίωμα στην μητρότητα. **Υποστηρίζω ότι δεν αποτελεί αντίθεση το γεγονός ότι ενώ κάποιες γυναίκες έχουν εξαναγκαστεί σε τεκνοποίηση, άλλες πρακτικά παρανομοποιούνται αν το κάνουν. Η καπιταλιστική τάξη θέλει να αποφασίζει ποιες μπορούν να αναπαράγονται και ποιες όχι, με τον ίδιο τρόπο που θέλουν να αποφασίζουν ποιος μπορεί να ζήσει και ποιος πρέπει να πεθάνει.** Οι μαύρες και ιθαγενείς γυναίκες συχνά έρχονται αντιμέτωπες με στειρώσεις, ειδικά όταν στηρίζονται στην πρόνοια. Από τα τέλη του '70 και έπειτα, έχουμε δει την πολιτική στειρώσης να εφαρμόζεται σε μαζική κλίμακα σε γυναίκες απ' όλο τον πρώην αποικιακό κόσμο, ώστε να αποτραπεί, πιστεύω, η γέννηση μιας καινούριας γενιάς ανθρώπων από την Αφρική, την Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, που θα παλεύει να επανακτήσει τον πλούτο που κλάπηκε από αυτές τις περιοχές. Οι δημογράφοι ξεκίνησαν να μιλάνε για «πληθυσμιακή έκρηξη» και για την ανάγκη «πληθυσμιακού ελέγχου», μετά τον αντι-αποικιακό αγώνα. Επίσης, [η ορολογία] έχει χρησιμοποιηθεί προς δικαιολόγηση της ύπαρξης της φτώχειας εν μέσω μιας τεράστιας εταιρικής συσσώρευσης πλούτου, και για να μετατοπίσει την ευθύνη της αποικιακής εκμετάλλευσης, παλιάς και νέας, στις γυναίκες του κόσμου, κατηγορώντας τις ότι παράγουν πάρα πολλά παιδιά. Αυτή η ιδέα αποτελεί πλέον μάντρα της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Στο δεύτερο κομμάτι του βιβλίου, εξετάζω νέα ζητήματα και θεωρίες

που έχουν τεθεί στο επίκεντρο διαφωνιών των «πολιτικών φύλου» όπως, για παράδειγμα, η θεωρία της επιτέλεσης.

Όπως έγραφα [και στο βιβλίο], η «επιτέλεση» αποτελεί χρήσιμη έννοια, όμως πρέπει να δούμε τα όριά της, ότι δηλαδή πολλές πράξεις, πολλά παραδείγματα επιτέλεσης, στην πραγματικότητα κινητοποιούνται από περιορισμούς που έχουν τις ρίζες τους στον καπιταλιστικό καταμερισμό της εργασίας. Όταν μια γυναίκα βάζει κραγιόν, κάνει δίαιτα, έχει σεξουαλική συμπεριφορά σε συγκεκριμένα πλαίσια, τις περισσότερες φορές το κάνει λόγω των κοινωνικών προσδοκιών που έχουν προσδεθεί με τον ρόλο της ως αναπαραγωγική εργάτρια, ως ένας άνθρωπος του οποίου το κοινωνικό καθήκον είναι να υπηρετεί τους άντρες, να τους προσφέρει σεξουαλικές/συναίσθηματικές υπηρεσίες, και του οποίου η οικονομική επιβίωση συχνά εξαρτάται από όλο αυτό. Με άλλα λόγια, οι πράξεις της «επιτέλεσης» κινητοποιούνται από ένα σύστημα καταναγκασμών, που αφορά στο τι πρέπει να κάνουν οι γυναίκες ώστε να είναι κοινωνικά αποδεκτές και να στηρίζουν τις εαυτές τους και τα παιδιά τους μέσα σ' ένα συγκεκριμένο πλαίσιο εκμετάλλευσης καθώς και μέσα σ' έναν συγκεκριμένο καταμερισμό εργασίας. Ήθελα να επιστήσω την προσοχή στην έλλειψη, της θεωρίας της επιτέλεσης, να αναγνωρίσει ότι ζούμε σ' ένα καπιταλιστικό σύστημα εκμετάλλευσης που κατασκευάζει το πως πράττουμε· ένα σύστημα που μπορούμε να παλέψουμε εναντίον του αλλά με μεγάλο κόστος.

Η κόβιντ ήρθε να μας αποκαλύψει τον συστημικό χαρακτήρα των ανισοτήτων που δομούν την κοινωνία μας. Είδαμε ότι το 80% όσων πέθαναν από κόβιντ ανήκουν στην μαύρη κοινότητα, άνθρωποι των οποίων οι ζωές, ακόμα και χωρίς τις επιδημίες, βρίσκονται υπό συνεχή κίνδυνο, και όχι μόνο λόγω της αστυνομικής βίας, αλλά εξ' αιτίας των συνεχών διακρίσεων σε κάθε πτυχή της ζωής τους. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούμε να έχουμε μια μη-ρατσιστική κοινωνία εκτός και αν υπάρξει δραστική αλλαγή στη κατανομή του πλούτου, στην οργάνωση της στέγασσης, της εκπαίδευσης, της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Το ίδιο επιχείρημα σχετίζεται και με το ζήτημα της σεξουαλικής ταυτότητας. **Όσο καίριας σημασίας και αν είναι το να μπορείς να αλλάξεις την σεξουαλική σου ταυτότητα, ο αγώνας για να διασφαλιστεί αυτή η δυνατότητα πρέπει να**

συνδέεται με τον αγώνα των κινημάτων που παλεύουν ενάντια στην εκμετάλλευση της εργασίας και σε πιο ευρεία κλίμακα, ενάντια στην λογική που διαμορφώνει την καπιταλιστική οργάνωση της ζωής.

Π.Φ.: Ναι, κάτι που μου έρχεται να σε ρωτήσω είναι για τους τρόπους με τους οποίους πολλές από τις αξίες του καπιταλισμού έχουν εσωτερικευθεί σε τέτοιο βαθμό, μέσα σε εκατοντάδες χρόνια, που ακόμα και οι διεκδικήσεις των αριστερών πολιτικών και των κινημάτων, ουσιαστικά διαμορφώνονται από το Κεφάλαιο. Αυτό πρέπει να είναι ένας από τους μεγαλύτερους αγώνες, απ' τον οποίο δεν μπορούμε ποτέ να ξεφύγουμε εντελώς, ως αριστερές. Νομίζω ότι το θέτεις αυτό στο έργο σου.

Σ.Φ.: Ναι, η ανάγκη για την δημιουργία μιας κοινωνίας που να μην διακατέχεται από τη λογική της καπιταλιστικής ανάπτυξης είναι κεντρικό θέμα της δουλειάς μου, και ανά τα χρόνια έχει επίσης διαμορφώσει και την σχέση μου με το μαρξισμό. Ένα κομμάτι της Αριστεράς ακόμα κοιτάζει την καπιταλιστική ανάπτυξη ως συνθήκη για τον αγώνα μας. Πλέον, υπάρχουν άνθρωποι που πιστεύουν ότι η καπιταλιστική ανάπτυξη πρέπει να επιταχυνθεί γιατί έτσι επιταχύνεται και η καπιταλιστική κρίση. Επίσης, υπάρχει ο εγκλωβισμός των νέων τεχνολογιών, σε υπερβολικό βαθμό και χωρίς καμία κριτική, παρ' όλο που είναι ξεκάθαρο ότι η πλειονότητα της οικολογικής καταστροφής του κόσμου οφείλεται στην παραγωγή υπολογιστών και iPhone.

Πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον κοινωνικό πλούτο. Και μ' αυτή την έννοια η κόβιντ υπήρξε εγχειρίδιο. Μας έδειξε το πως η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος - η μόλυνση του αέρα, των νερών, του φαγητού που τρώμε, σε συνδυασμό με την ενίσχυση του ρατσισμού και άλλων μορφών κοινωνικών διακρίσεων- αποδυναμώνει τα σώματά μας, μας κάνει ευάλωτους στην ασθένεια.

Οι επιδημίες υπάρχουν επειδή η γη είναι άρρωστη, όπως άρρωστη είναι και η κοινωνία μας. Στις αυτόχθονες κοινότητες στο Μεξικό, τη Γουατεμάλα, όταν γεννιέται ένα παιδί, οι γυναίκες θάβουν τον πλακούντα στο χώμα, σηματοδοτώντας έτσι τον βαθύ, σχεδόν ιερό, δεσμό μεταξύ ανθρώπων και γης. Στη Λατινική Αμερική οι γυναίκες έχουν το σύνθημα «το σώμα μου, η περιοχή μου» (mi cuerpo, mi territorio). Αυτό σημαίνει ότι τα σώματά μας είναι η πρώτη γραμμή της άμυνας μας και επιπλέον σημαίνει πως οτιδήποτε βάζουμε στη γη είναι αυτό που εισέρχεται στα σώματά μας. Άρα, είναι εμφανές ότι οι επονομαζόμενες «προϋπάρχουσες συνθήκες» είναι πάνω απ' όλα οι κοινωνικές συνθήκες ενός καπιταλιστικού συστήματος που υποτιμά τις ζωές μας, και ειδικά τις ζωές των ανθρώπων των οποίων η εκμετάλλευση έχει υπάρξει βασικό στοιχείο για την συσσώρευση του καπιταλιστικού πλούτου. Συνοψίζοντας, δεν μπορούμε να έχουμε ένα υγιές σώμα αν δεν έχουμε υγιή γη, αν δεν σταματήσουμε να καίμε τα δάση, αν δεν αναπνέουμε μη μολυσμένο αέρα, αν δεν παράγουμε φαγητό μη δηλητηριασμένο από παρασιτοκτόνα. Ακόμη κι αν ο κόβιντ εξαφανιζόταν σήμερα, ακόμη θα πεθαίναμε από καρκίνους, υποσιτισμό, κατάθλιψη. Αυτό που δεν αναφέρεται ποτέ στις στατιστικές για την θνησιμότητα που ακούμε κάθε μέρα, είναι ότι το 2019, περισσότεροι από 47.000 άνθρωποι αυτοκτόνησαν στις ΗΠΑ. Αυτό αποτελεί ακόμα έναν ισχυρό λόγο στο γιατί πρέπει οι «πολιτικές σώματος» να πάνε «πέρα από την επιφάνεια του δέρματός μας».

Π.Φ.: Σκεφτόμουν αυτή την κρίση με την επιδημία και πως φαίνεται να αποκαλύπτει, όπως είπες, τον καπιταλισμό. Και φαντάζομαι ότι στην μεσαιωνική περίοδο όταν η βουβωνική πανώλη εξαπλωνόταν στην Ευρώπη και την Ασία, θα είχε παρόμοιο κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο. Αν μπορείς να μας πεις κάποια πράγματα επ' αυτού, ίσως να μπορέσουμε

να βρούμε συγκρίσεις και έτσι να δούμε κάποια από τα μεγαλειώδη πράγματα που βγήκαν απ' αυτό, καθώς επίσης και κάποια από τα εμφατικά φριχτά πράγματα που αναδύθηκαν.

Σ.Φ.: Οι επιδημίες έχουν να κάνουν σε ελάχιστο βαθμό με τη φύση. Πάντα υπάρχει ένα τεχνητό, από ανθρώπινο παράγοντα, φαινόμενο, επειδή οι επιδημίες εξαπλώνονται με την κυκλοφορία των αγαθών και των ανθρώπων. Η βουβωνική πανώλη έφτασε στην Ευρώπη από την Ανατολή και κυκλοφόρησε με το εμπόριο. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι οι σταυροφορίες ήταν τρόπος διασποράς. Εξόντωσε πάνω από το 1/3 του ευρωπαϊκού πληθυσμού, και δημιούργησε τρομερό χάος σε δύο επίπεδα. Πρώτον, το γεγονός ότι πέθαναν τόσο πολλοί άνθρωποι, έκανε πολλούς να είναι αδιάφοροι μπροστά στον κίνδυνο της μόλυνσης, νιώθοντας ότι αφού η ζωή είναι τόσο αβέβαιη είναι καλύτερα να τη ζήσεις στο έπακρον. Επιπλέον, το γεγονός ότι πέθαναν τόσο πολλοί άνθρωποι, επέφερε την κατάρρευση της κλειστής οικονομίας που κυριαρχούσε τον Μεσαίωνα.

Τα χωράφια έμεναν άδεια, οι άνθρωποι μετακινούνταν από μέρος σε μέρος, καταλαμβάνοντας, στις αστικές περιοχές το κόστος εργασίας αυξήθηκε, οι κοινωνικές διαμαρτυρίες κλιμακώθηκαν. Για κάποιο καιρό, εξ' αιτίας της σπάνης εργασίας, οι εργάτες της πόλης είχαν το πάνω χέρι. Όμως γρήγορα ξεκίνησε η αντίδραση, με προσπάθειες για επιβολή νέων μορφών δουλειάς.

Επίσης, οι επιδημίες, ιστορικά έχουν πυροδοτήσει διώξεις. Ξεκινώντας με τον 14ο αιώνα, οι επιδημίες της βουβωνικής πανώλης ήταν η δικαιολογία για σφαγές των Εβραίων, που κατηγορήθηκαν ότι διέδιδαν την μόλυνση. Αργότερα, τον 15ο αιώνα, υπήρξε ακόμη μία μεγάλη επιδημία: η σύφιλη. Οι πρώτες υποθέσεις εμφανίστηκαν το 1485 στην Νάπολη, κατά τη διάρκεια της γαλλικής κατοχής της πόλης. Έτσι οι ναπολιτάνοι την έλεγαν «γαλλική ασθένεια», ενώ οι γάλλοι την έλεγαν «ναπολιτάνικη ασθένεια». Σταδιακά, για τη σύφιλη κατηγορήθηκαν

οι αυτόχθονες. Κάποιοι υποστήριζαν ότι οι συντροφικές του Κολόμβου την έφεραν πίσω από τον «Καινούριο Κόσμο». Με λίγα λόγια, η ομιλία του Τραμπ για τον κόβιντ ως «κινέζικη ασθένεια» ταιριάζει σε μια μακρά ιστορία αποδιοπομπαίων τράγων.

Ένας ακόμη παράγοντας είναι ότι οι επιδημίες εξαπλώνονται ειδικά σε μέρη όπου οι άνθρωποι έχουν υποβαθμιστεί και εξασθενήσει από την κακή διατροφή ή τον πόλεμο. Αυτό αφορά η υπόθεση του Μαύρου Θανάτου και της μεγάλης επιδημίας γρίπης που ακολούθησε τον 1° ΠΠ, και το έχουμε δει ξανά πρόσφατα, καθώς η εξαθλίωση που προκαλείται σε πολλές αφρικανικές χώρες από τα προγράμματα λιτότητας που επιβλήθηκαν από το ΔΝΤ το 1980 προκάλεσαν επιδημίες μηνιγγίτιδας, χολέρας, γαστρεντερικές ασθένειες και αργότερα τον Έμπολα. Στη Λατινική Αμερική έχουμε δει τον δάγγειο πυρετό, Ζίκα. Στην Ασία τη γρίπη των πτηνών και τον SARS. Η διαφορά είναι ότι τώρα οι άνθρωποι πεθαίνουν τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική, και αυτός είναι ο λόγος που χρήζει τόσο μεγάλης προσοχής. Θα ήταν ψευδαίσθηση να πιστεύει κανείς ότι οι επιδημίες θα μπορούσαν να διαχυθούν στον κόσμο χωρίς να επηρεάσουν, για παράδειγμα, την Ευρώπη ή τις ΗΠΑ.

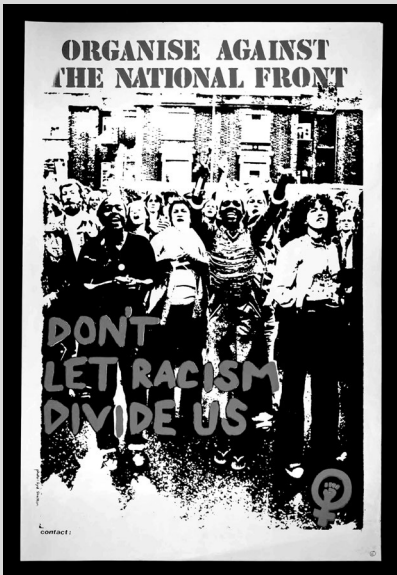
Η παραγωγή της ασθένειας αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Δεν μπορείς να έχεις ένα καπιταλιστικό σύστημα, το οποίο διαχωρίζει με συστηματικό τρόπο τους ανθρώπους από τις συνθήκες της αναπαραγωγής τους, που υποβαθμίζει, εξαθλιώνει και εξαναγκάζει τους ανθρώπους σε φυγή από τον τόπο τους και καταστρέφει το φυσικό περιβάλλον, χωρίς την ανάδυση νέων ασθενειών. Ξέρουμε, για παράδειγμα, ότι με την κλιματική αλλαγή, τα ζώα, καθώς επίσης τα έντομα και τα βακτήρια που εμφανίζονται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, πλέον κινούνται σε άλλες τοποθεσίες. Άρα, οι επιδημίες αποτελούν σύμπτωμα μιας ευρύτερης ασθένειας που επηρεάζει το σύστημα στην ολότητά του.

Π.Φ.: Ως απάντηση στη Μαύρη Πανώλη στην Ευρώπη υπήρξε η αντίδραση της κυρίαρχης τάξης με γνώμονα την περαιτέρω υποταγή των ανθρώπων. Ήθελαν να τους αποκλείσουν από οποιαδήποτε μορφή ελευθερίας είχαν κερδίσει κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου. Η περίοδος των περιφράξεων των κοινών γαιών και το κυνήγι μαγισσών. Στο παρόν, το σημείο που βρισκόμαστε, μας δίνει την δυνατότητα να απελευθερώσουμε τους εαυτούς μας και να θέσουμε βαθύτερα ερωτήματα, αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να αντιληφθούμε το γεγονός ότι εκείνοι που κατέχουν τον περισσότερο πλούτο και την περισσότερη δύναμη θα χρησιμοποιήσουν οποιαδήποτε μέσα και εργαλεία έχουν στη διάθεσή τους για την περαιτέρω υποταγή μας, ή μπορεί και να εφεύρουν καινούριες μορφές υποταγής, τις οποίες ακόμη δεν γνωρίζουμε ή δεν αντιλαμβανόμαστε.

Σ.Φ.: Ναι, ήδη βλέπουμε πως ο πρόεδρος Τραμπ ουσιαστικά υποκινεί έναν φυλετικό πόλεμο, υποστηρίζοντας, ανοικτά πλέον, υπέρμαχος της λευκής υπεροχής, όπως δείχνουν οι κρεμάλες και οι διαρκείς επιθέσεις σε διαδηλωτές. Μαύρες ακτιβίστριες, σαν την Michelle Alexander στο βιβλίο της με τίτλο *The New Jim Crow*, έχουν καταδείξει ότι παρά την επίσημη κατάργηση, η δουλεία συνεχώς αναπροσαρμόζεται, αρχικά με τον Jim Crow και μετά με τις μαζικές φυλακίσεις. Επομένως, πρέπει να είμαστε σε εγρήγορση, να διαφυλάξουμε ότι οι μεταρρυθμίσεις δεν τελειώνουν απλά και μόνο με την αναδιάρθρωση του τρόπου με τον οποίο οργανώνεται η φυλετική διάκριση. Είναι ξεκάθαρο ότι η πραγματική αλλαγή δεν θα έρθει απλά όταν καταργηθεί το αστυνομικό σύστημα αλλά και όταν εξαλειφθεί η υποτίμηση των ζώων των Μαύρων, που μέχρι σήμερα διαμορφώνει την κοινωνική πολιτική, από τη στέγαση, στην εκπαίδευση, στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και το αποκαλούμενο σύστημα «δικαιοσύνης».

Πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι, γιατί υπάρχει ένα κομμάτι του

πληθυσμού των ΗΠΑ, που πλούτισε από την κλεμμένη γη και την υποδούλωση ανθρώπων, που δεν πρόκειται να σταματήσει σε τίποτα ώστε να διατηρήσει τα προνόμια του. Αυτός είναι ο λόγος που στις ΗΠΑ υπάρχει ακόμη η θανατική ποινή, η οποία αποτελεί το σύστημα υποστήριξης μιας υποδουλωμένης κοινωνίας. Όταν βλέπεις τον τρόπο που αποδίδεται, ποιοι εκτελούνται σ' αυτή τη χώρα, βλέπεις τον βαθμό στον οποίο η κληρονομιά της σκλαβιάς βρίσκεται ακόμη εδώ μαζί μας.

Η θετική εξέλιξη είναι ότι το σύστημα έκτακτης ανάγκης που δημιουργήθηκε με την κόβιντ, και το γεγονός ότι η κόβιντ άφησε τόσους πολλούς ανθρώπους χωρίς πόρους, οδηγεί στην συνείδηση ότι αυτό το σύστημα δεν είναι βιώσιμο και ότι δεν μπορούμε να φτιάξουμε μια καλύτερη κοινωνία παρά μόνο μέσω της συλλογικής δράσης.

Είναι εντυπωσιακό το πως σε όλη τη χώρα οι άνθρωποι πλέον οργανώνονται όχι απλώς για να προσφέρουν αλληλοβοήθεια, αλλά με το βλέμμα στην δημιουργία μακροπρόθεσμων αλλαγών. Έχω μάθει ότι στη Νέα Υόρκη, παράλληλα με την οργάνωση αλληλοβοήθειας, υπάρχουν πολυπληθείς συνελεύσεις, που φέρνουν κοντά ανθρώπους που αγωνίζονται για την στέγαση, την αποχρηματοδότηση της αστυνομίας καθώς και αλληλέγγυους/ους στους φυλακισμένους. Η πρόκληση έγκειται στο ν' αλλάξουμε τον τρόπο που οργανώνουμε την καθημερινή μας αναπαραγωγή. Όπως έχω γράψει στο βιβλίο με τίτλο *Re-enchanting the World*, **για να μπορέσουμε να φέρουμε εις πέρας έναν μακροπρόθεσμο**

αγώνα, πρέπει να δημιουργήσουμε μια νέα, περισσότερο συλλογική, αναπαραγωγική υποδομή.

Π.Φ.: Έχω μια τελευταία ερώτηση, η οποία αφορά στην πραγματικά ξεκάθαρη προσπάθεια να ξαναπάρουμε πίσω το σώμα, και συγκεκριμένα να ξαναπάρουμε πίσω την γυναικεία αυτονομία. Στο έργο σου, λες ότι ο έλεγχος των γυναικών πάνω στην ικανότητά τους για αναπαραγωγή, πάρθηκε από αυτές μέσω της ιατρικοποίησης της γέννας και άλλων πολιτικών. Όμως, διακρίνω μια πραγματικά συλλογική προσπάθεια στο παρόν για την ανάκτηση προγονικών παραδόσεων, γνώσης και σοφίας, και αυτό αποτελεί μία μόνο εκδήλωση αυτής της προσπάθειας που έχω δει. Οπότε, θα σε ρωτούσα, ποια είναι κάποια ξεκάθαρα παραδείγματα του να πάρουμε πίσω τα σώματά μας, που έχεις δει και σε ποιους ανθρώπους;

Σ.Φ.: Ένα παράδειγμα είναι ο αγώνας που λαμβάνει χώρα όχι μόνο προς υπεράσπιση του δικαιώματος στην έκτρωση, αλλά και ενάντια σε αυτό που κάποιοι υπέρμαχοι της εθνικής υγείας αποκαλούν «ποινικοποίηση της εγκυμοσύνης», το οποίο είναι ένα πακέτο πολιτικών που ουσιαστικά τιμωρεί τις γυναίκες, ειδικά τις μαύρες γυναίκες, εάν αποφασίσουν να κάνουν παιδί. Και αυτό γιατί αρκετά κράτη έχουν εισάγει νόμους προστασίας του εμβρύου, οι οποίοι ποινικοποιούν οτιδήποτε κάνει μια γυναίκα με την έννοια ότι θέτει, πιθανώς, σε κίνδυνο τη ζωή του εμβρύου. Γυναίκες, για παράδειγμα, που βρέθηκαν σε αυτοκινητιστικό ατύχημα ή χρησιμοποίησαν ακόμη και νόμιμα ναρκωτικά, έχουν συλληφθεί επειδή έθεσαν σε κίνδυνο το έμβρυο. Πλέον σε κάποια κράτη, οι γιατροί πρέπει να επικοινωνήσουν με την αστυνομία αν οι εξετάσεις αίματος μιας εγκύου φανούν ύποπτες. Οργανώσεις μαύρων γυναικών και το κίνημα για την Αναπαραγωγική Δικαιοσύνη έχουν καταδικάσει τέτοιες πρακτικές. Και παράλληλα ενθαρρύνουν τις γυναίκες να πηγαίνουν στα νοσοκομεία να γεννήσουν συνοδευόμενες από μια βοηθό μητρότητα (doula), ώστε να διασφαλιστεί ότι θα τους δοθεί η κατάλληλη φροντίδα και ότι θα τους συμπεριφερθούν με σεβασμό. Επίσης, όπως είπες, υπάρχει μεγάλη κυκλοφορία γνώσης και πρακτικών που αφορούν σε περισσότερο ολιστικές μορφές ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, και σε μια δυσπιστία απέναντι στην θεσμική ιατρική. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να φτιάξουμε μορφές κοινοτικού ελέγχου που ν' αφορούν στην φροντίδα που μας προσφέρεται στα νοσοκομεία, τις κλινικές, τέτοιες ώστε να μην χρειάζεται να έρθει αντιμέτωπη καμιά, μόνη της, απέναντι στο ιατρικό σύστημα που έχει οργανωθεί με βάση το κέρδος.

Σ' αυτό το σημείο, θέλω να υπενθυμίσω το δημοφιλέστερο κίνημα για την υγεία που αναπτύχθηκε στις ΗΠΑ στα μέσα του 19ου αιώνα, το οποίο είχε ως σλόγκαν το: «κάθε άνθρωπος και ένας γιατρός». Προήλθε από την καχυποψία των ανθρώπων απέναντι στο ιατρικό επάγγελμα. Ο κόσμος σκεφτόταν ότι οι γιατροί νοιάζονται μόνο για τα λεφτά τους και έτσι ξεκίνησαν το κίνημα αυτό, που για πολύ καιρό έβαλε φρένο στη διαδικασία χορήγησης ιατρικής άδειας.

Ένα ζήτημα που χρήζει περισσότερης προσοχής σήμερα και αφορά την υγεία των παιδιών. Σήμερα, επίσημα, 8 εκατομμύρια παιδιά νοσηλεύονται για ψυχικές διαταραχές, και τους χορηγούνται αντικαταθλιπτικά χάπια, ή χάπια για την υπερκινητικότητα ή την διάσπαση προσοχής σε καθημερινή βάση. Πιστεύω ότι αυτός είναι ένας τρόπος για να ιατρικοποιηθεί ένα κοινωνικό πρόβλημα, το οποίο αφορά στην μείωση της ποσότητας του χρόνου και των διαθέσιμων μέσων για τα παιδιά σ' αυτή την κοινωνία, τόσο στο σπίτι όσο και στα σχολεία, αφού όλα τα δημιουργικά προγράμματα των δημόσιων σχολείων έχουν εξαφανιστεί και η διδασκαλία πλέον αφορά κυρίως την αξιολόγηση μέσω διαγωνισμάτων.

Για την θεραπεία και τον έλεγχο των σωμάτων μας πρέπει επίσης να αλλάξουμε την γεωργία και να βάλουμε ένα τέλος στα βασιανιστήρια των ζώων, που αποτελούν πραγματικότητα στον κτηνοτροφικό κλάδο. Αν οι άνθρωποι ήταν ενήμεροι για τις άθλιες συνθήκες στις οποίες ζουν τα ζώα, πιστεύω ότι η βιομηχανία κρέατος θα κατέρρευε. Υπάρχουν ζώα που δεν καταφέρνουν να πατήσουν ποτέ στα πόδια τους, από τη στιγμή που γεννιούνται μέχρι τη στιγμή που τα σφάζουν, λόγω του ότι έχουν

τόσο βάρος που τα κόκκαλά τους δεν μπορούν να «κουβαλήσουν» το βάρος αυτό. Ένας επιπλέον λόγος που θα πρέπει να μας ανησυχεί τέτοια σκληρότητα είναι ότι είμαστε οι επόμενοι στη σειρά. Η βία και η αδικία είναι αδιαχώριστες. Μόλις αποδεχτείς τόσο μεγάλη βαρβαρότητα απέναντι σε ζωντανά όντα, αναπόφευκτα η βαρβαρότητα αυτή θα επεκταθεί και πέρα από αυτά.

Η εμπειρία της κόβιντ, αυτή η αντιπαράθεση με το μαζικό θάνατο και η ξεκάθαρη ανικανότητα του συστήματος να την διαχειριστεί, θα μπορούσε να παράξει πραγματική αλλαγή; Αυτό είναι το ερώτημα που όλοι διερωτώνται αυτό το διάστημα. Το σίγουρο είναι ότι αναπτύσσεται ένα νέο κίνημα, το οποίο κινητοποιείται από την απέχθειά του απέναντι στην αστυνομική βία και τον θεσμικό ρατσισμό, αλλά ταυτόχρονα και από την **συνειδηση ότι ο καπιταλισμός δεν εγγυάται την αναπαραγωγή μας**, και αποτελεί απειλή για οποιονδήποτε δεν είναι κάτοχος πλούτου. Παράλληλα, κινητοποιείται από την συνειδηση ότι πρέπει να πάρουμε τον έλεγχο πάνω στα βασικά στοιχεία των ζώων μας, ν' αρνηθούμε να διαχωριστούμε από άλλους ανθρώπους, και ν' αρνηθούμε να χτίσουμε την ευημερία μας πάνω στον πόνο των άλλων.

Π.Φ.: Αυτό «δείχνει» ο τίτλος του βιβλίου σου, ο οποίος είναι τόσο εύστοχος και αποδίδει την οπτική σου: Πέρα από την επιφάνεια του δέρματος, που θέλει να πει ότι ο πόνος τον οποίο καταδεικνύεις, η βία που λαμβάνει χώρα απέναντι στον κόσμο των ζώων· δεν είμαστε διαχωρισμένοι από αυτά. Αυτά τρώμε, και, όπως λένε, «είμαστε ό,τι τρώμε». Απλά θέλω να επισημάνω ότι επεκτείνεις αυτή την ιδέα του ίδιου του σώματος πολύ πιο πέρα από τον εαυτό, που έχει κατασκευαστεί από μια, κατά κάποιον τρόπο, καπιταλιστική, μετα-διαφωτιστική, αποικιακή νοοτροπία.

Σ.Φ.: Ναι. Μας συνδέει με άλλους ανθρώπους, με τη φύση, τα ζώα.

Το αυτοδημιούργητο άτομο δεν υπάρχει και αν υπήρχε θα ήταν ο πιο φτωχός άνθρωπος. **Η ιδέα του μοναχικού ατόμου είναι αυτή ενός ανθρώπου που μπορεί πολύ εύκολα να πτηθεί.** Οι ΗΠΑ έχουν τελειοποιήσει την επιστήμη του διαχωρισμού των ανθρώπων. Η βιομηχανία του κινηματογράφου, τα προγράμματα τηλεόρασης, πάντα δείχνουν «τον άλλο» ως απειλή. Έτσι, υποτίθεται ότι πρέπει να σκεφτόμαστε πρώτα τους εαυτούς μας. Είναι τρομαχτικό αν σκεφτεί κανείς ότι μια απάντηση στον κόβιντ και στις διαδηλώσεις που ακολούθησαν την δολοφονία του George Floyd, ήταν η πρωτοφανής εκτόξευση στις πωλήσεις όπλων. Τους τελευταίους τρεις μήνες, αγοράστηκαν τρία εκατομμύρια όπλα, πολλά εκ των οποίων από ανθρώπους που δεν είχαν ποτέ προηγουμένως όπλο.

Τελικά, όντας απομονωμένοι είμαστε ήδη πτηνίμοι. **Μαζί με άλλους ανθρώπους, επεκτείνεται όχι μόνο η δύναμή μας αλλά και**

η φαντασία μας για το τι είναι εφικτό. Το δυναμικό, απελευθερωτικό συναίσθημα που έχουμε όταν διαδηλώνουμε μαζί με άλλους ανθρώπους, όπως συνέβη τις τελευταίες βδομάδες, προέρχεται από αυτή την αίσθηση, ότι το σώμα μας, οι ζωές μας επεκτείνονται, ότι αναπτύσσεται κάτι νέο, ότι η αλλαγή είναι εφικτή.

Π.Φ.: Συμφωνώ απόλυτα, και το αφήνω εδώ, Σύλβια. Νομίζω ότι καλύψαμε τα πάντα, εξήγησες και ανέλυσες κάθε σημείο που θέλσα να συζητήσουμε, οπότε πραγματικά σ' ευχαριστώ για τον χρόνο σου. [...]

Σ.Φ.: Ένα ευχαριστώ, επίσης, σε όλους τους ανθρώπους που έχουν βοηθήσει στη δουλειά μου, η οποία έχει εμπνευστεί και συνεχίζει να εμπνέεται από συλλογικές εμπειρίες και από τα γραπτά και τους αγώνες πολλών ανθρώπων. ●

Σημείωμα:

Σύλβια Φεντερίτσι
Είναι φεμινίστρια, συγγραφέας, καθηγήτρια και ακτιβίστρια. Το 1972 υπήρξε συνιδρύτρια της Διεθνούς Φεμινιστικής Συλλογικότητας (International Feminist Collective) που ξεκίνησε την καμπάνια για τον Μισθό στην Οικιακή Εργασία. Τα βιβλία της περιλαμβάνουν τα: Το κυνήγι των μαγισσών χθες και σήμερα (Witches, Witch-Hunting, and Women), Ο Κάλιμπαν και η μάγισσα (Caliban and the Witch), Re-enchanting the World και Revolution at Point Zero. Είναι ομότιμη καθηγήτρια στις κοινωνικές επιστήμες στο πανεπιστήμιο Hofstra, στο Hempstead της Νέας Υόρκης.

Patrick Farnsworth
Έχει μακρά εμπειρία στις συνεντεύξεις και είναι παρουσιαστής του Last Born In The Wilderness, ένα εβδομαδιαίο podcast που καλύπτει μια γκάμα θεμάτων όπως η ανθρωπογενής κλιματική αλλαγή, η ριζοσπαστική πολιτική θεωρία και πράξη, ο ανιμισμός (η πίστη ότι το καθετί έχει ψυχή), οι ψυχεδέλειες και τρέχοντα γεγονότα. Είναι ο συγγραφέας του βιβλίου με τίτλο We Live in the Orbit of Beings Greater Than Us, από τις εκδόσεις Gods&Radicals Press.

Εικόνες
Η μετάφραση πλαισιώνεται από έντυπο υλικό της γυναίκειας τυπογραφικής συλλογικότητας See Red Workshop (Αγγλία, 1974-1990).

Πηγή: LSE Digital Library / <https://lse-atom.arkivum.net>